

הדמב"ן הקי' עם ביאור מעשה השב

נערך מתוך השיעורים בספרה"ק רמב"ן,
הנמסרים מדי שבת בשבתו

פרשת נח

שנת תשפ"ד

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו את האלקים התהלך נח: (ו) ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת: (פרק ו פסוקים ט - י)

פירוש המילה 'תולדות' / באיזה זכות ניצלו בניו, בזכותם או בזכות נח

אלה תולדות נח". טעמו פירשו בו (הראב"ע והגד"ה) קורותיו כטעם מה ילד יוס (משלי כז א), וירמוז אל כל הפרשה^א. ואינו נכון בעיני, כי אין קורות האדם תולדותיו:

והנכון שהוא כמשמעו, כמו אלה תולדות בני נח (להלן י א), ואלה תולדות ישמעאל (להלן כה יב), יאמר אלה תולדות נח שם חם ויפת. אבל החזיר "ויולד נח" בעבור שהפסיק ויאמר נח איש צדיק תמים היה, להודיע למה נזהר בתיבה. ואף על פי שכבר אמר למעלה (ה לב) ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת, חזר להזכיר פעם אחרת להגיד כי לא היה ככל אבותיו שזולדו זנות וזנים. וזה טעם "שלשה בנים", כי יזכיר מספרם לאמר כי אלה שלשה לבדם היו תולדותיו ונלכו בזכותו ומאלה נפלה כל הארץ:

מעשה חשב

^א יבאר פירוש המילה 'תולדות', דאם נאמר כפשוטו שהכוונה לבניו, א"כ צ"ב הרי אינו מבואר בפסוק זה בניו רק בפסוק הבא. וכן למה נאמר אח"כ עוה"פ זיוולד נח, ועוד שכבר הוזכר בפרשה הקודמת 'אלה תולדות נח שם חם ויפת'.

^ב דעת האבן עזרא כי כונת הכתוב 'תולדות', אינו כפשוטו בניו של נח מכח הטעמים דלעיל, אלא 'תולדות' היינו קורותיו, המקרים והמאורעות שעברו על נח, בניית התיבה והצלתו מן המבול. ולפי"ז א"ש כל הדיוקים דלעיל, דלכן לא נאמר כאן שמו של בניו, שאינו מדבר מבניו כלל, ורק בפסוק ב' שמיידי מבניו כתוב זיוולד נח, וכן א"ש למה הוצרך לחזור ולומר בניו של נח, הרי כבר נכתבה בסוף פרשת בראשית, דכיון שמספר כאן המאורעות של נח סיפר נמי שהיו לו שלשה בנים.

^ג פירוש, כי הדברים שקורה להאדם שלא עשה אותו מרצונו, אינו ראוי לייחס אותו 'תולדותיו', ולכן אין המבול נקרא תולדותיו של נח, שהרי לא הוא הביא את המבול. והראיה מהכתוב 'מה יולד יוס', התם שאני דהתם אינו מייחסו אחר האדם, אלא אחר הזמן, שהזמן מוליד המאורעות שנעשו באותו הזמן.

^ד רבינו מפרש 'תולדות', כפשוטו, בניו של נח, והטעם שלא נאמר בפסוק זה שמותיו של בניו, משום שהפסיק הכתוב לומר נח איש צדיק כדי להודיע למה צוהו לבנות התיבה. וכיון שהפסיק בזה, כתב עוה"פ זיוולד נח, ושם כתוב שמותיו של בניו. והקושיא למה הוצרך כלל לומר בניו של נח, הרי כבר נכתבה בסוף פרשת בראשית, ללמד שלא היה כאבותיו שהולידו בנים ובנות רבים, אלא שהיה לו רק שלשה בנים, ומהם נפצה כל הארץ לאחר המבול. ולכן נאמר המספר ויולד נח 'שלשה בנים'.

^ה מבואר בדברי רבינו כאן שבניו של נח ניצלו בזכות נח מהמבול. וכ"כ רבינו לקמן (פרק ז פסוק א) "בא אתה וכל ביתך אל התיבה, עשה נח את התיבה ימים רבים קודם המבול, וכאשר קרב עת המבול בחודש השני בעשור לחדש, חזר וצוהו שיבוא הוא וכל ביתו בתיבה, הוא שאמר לו בראשונה 'אתה ובניך ואשתך ונשי בניך', והודיעו כי 'בזכותו לבדו', ניצלו, שלא אמר 'אותכם ראיתי צדיקים לפני'. וחזר וכתב כן (פרק ח פסוק א) "ויזכר אלקים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה, הזכירה בנח מפני שהיה צדיק תמים וברת לו ברית להצילו, ונח יכלול זרעו אשר אתו שם, ולא הזכירם כי 'בזכותו' ניצלו".

אמנם רבינו כאן (פרק ו פסוק ט) בהמשך הכתוב כתב שני פירושים באיזה זכות ניצלו בניו של נח, האם בזכותם או בזכות נח, ולא הכריע ביניהם וז"ל "והנה אחר שהיה נח צדיק ואיננו ראוי ליענש, גם בניו וביתו ראויים להנצל, כי היה עונש עליו, אם יכרת זרעו. או יאמר כי הוא צדיק שלם, וגם בניו וביתו צדיקים, כי הוא למדם כענין שכתוב 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו'. וכ"כ רבינו בדרשת תורת ה' תמימה "והצלת נח בצדקתו ובניו ונשותיהן בזכותו, או בזכותם גם כן, שהצדיק מצוה את בניו ואת ביתו לשמור דרך ה'".

ואפשר לומר שאפילו לפי הפירוש שהיו צדיקים, אין כוונתו לומר שניצלו 'רק' בזכות עצמן, אלא שבשביל שהיו צדיקים עזר להם זכותו של נח. שאילו היו רשעים לא היה מהני זכותו של נח. וזה מדויק בלשון רבינו 'או בזכותם גם כן, שזכותם עזר להם גם כן שניצלו בזכות נח'.

והנה סברא זו שכתב רבינו כי היה עונש עליו אם יכרת זרעו, הרי הוא כמו שכתב רבינו (פרשת וישלח פרק לב פסוק יג) וז"ל ועוד כי שם נאמר לו "והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך וגו', ואם יהיו בניו נופלים בחרב אחיו, אין הבטחה הזאת קימת".

וּמִכָּל הַחַי מִכָּל בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיאָה אֶל הַתְּבָה לְהַחִיית אֶת־ךָ זָכָר וְנִקְבָּה יְהִי: (פרקו פסוק יט)

מבאר, איך נכנסו כולם בתיבה

מכל בשר וגו'. ידוע כי החיות רבות מאד, ומאן גדולות מאד כפילים וכרמאים וזולתם, והרמס הרומס על הארץ רב מאד. גם מעוף השמים מינים רבים אין להם מספר, וכמו שאמרו רבותינו (חולין סג:): מלאה ועשרים מיני עופות טמאים יש במזרח וכלם מין איה הם, ולעופות טהורים אין מספר. והנה יאמר להביא מכלם שזולתו כמותם. וכאשר תאסוף לכלם מאכל אשר יאכל לשנה תמימה, לא תכיל אותם התיבה הזאת, ולא עשר כיוצא בה. אבל הוא נס, החזיק מועט את המרובה:

אם כבר הוצרך נס למה הוצרך לעשות תיבה גדולה

ואם תאמר יעשנה קטנה ויסמך על הנס הזה. ראה השם יתברך לעשותה גדולה כדי שיראו אותה בני דורו ויתמהו בה ויספרו עליה וידברו בענין המבול וכנוס הבהמה והחיה והעוף לתוכה, אולי יעשו תשובה. ועוד עשו אותה גדולה, למעט בנס, כי כן הדרך בכל הניסים שצורכה או צנזרים לעשות מה שצדק אדם לעשות, והשאר יהיה בידי שמים^א.

באיזה אמות מיירי

ואל תפתה לאמר (ראה רמב"ע להלן פסוק טז) כי היו שלש מאות אמות באמות איש נח, והיה גדול, שאם כן היו גם האנשים גדולים, גם החיה והעופות גדולות ההם גדולים עד שלקה העולם במבול. ועוד כי האמות אמות התורה הנה^ב:

מעשה השב

^א תמצית הדברים: לפי ריבוי מיני החיות שנכנסו לתיבה, ובפרט לפי גדלם של החיות הגדולות כפילים וראמים, לא היה ראוי בדרך הטבע שיכנס כולם, אלא היה נס שהמועט החזיק את המרובה. ואם תשאל אם כן שכבר הוצרך להיות ע"פ נס, היה יכול לעשות תיבה קטנה ויסמוך על הנס, ומבאר רבינו ב' טעמים: א. שרצה הקב"ה שיעשנה גדולה כדי שיראו אותו בני דורו, וידברו בענין המבול וכינוס הבהמה וחיה והעוף לתוכה, אולי יעשו תשובה. והוא כעין דברי רש"י (שם פסוק יד ד"ה עשה לך תיבת) על עצם עשיית התיבה, וז"ל "הרבה רווח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה. כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם: עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו". ב. שכן דרך בכל הניסים לצוות על האדם שיעשה ככל יכלתו בדרך הטבע, והשאר יהיה על ידי הנס.

^ב תמצית הדברים: אין לומר שהאמות המוזכרות בפרשה הן כמידת אמתו של נח שהיה מידות גופו גבוהה מאוד, ולפי גודל האמות הללו יתכן שנכנסו כולם לתיבה בדרך הטבע, משום שני דברים: א. דמסתבר לומר כמו שנח היה גבוה, כמו כן החיות והעופות היו גבוהים באותו יחס, וא"כ שוב אין מקום לכולם להכנס בדרך הטבע אל התיבה. ב. שכל האמות הנזכרות בתורה, אמות התורה הן, ולא האמות שהיו לפני המבול. אע"כ כמו שכתב רבינו מקודם שהיה נס מועט שהחזיק המרובה.

אמנם דעת האבן עזרא (לקמן פסוק יט) שיתכן שבהיות קומת נח גדולה מקומתו, גם האמות המוזכרות בפרשה הן כמדת אמתו.

*

... תְּבִיאָה אֶל הַתְּבָה לְהַחִיית אֶת־ךָ זָכָר וְנִקְבָּה יְהִי: (שם)

תביא אל התיבה להחיות אתך^א. למה שיתעסק ויעזור אותם הוא צנזרתם צתיבה, וישתדל בהם שיחיו, כאשר ישתדל צנפשי^ב:

מעשה השב

^א בפסוק הבא כתוב 'יבאו אליך להחיות', ומפרש רבינו שמעצמם יבואו אליך, וא"כ צ"ב למה כתוב כאן 'תביא', שמשמע שנח יביאם אל התיבה. וכן צ"ב דכאן כתוב להחיות 'אתך', ושם כתוב רק 'להחיות'.

^ב פירוש, שלאחר שיבואו מעצמם עד התיבה, יעזור הוא בכניסתם אל התיבה, ובוה מדוייק הלשון 'תביא אל התיבה'. ומה שכתב כאן להחיות 'אתך', הכוונה שישתדל בהם שיחיו כמו שמשתדל צנפשו. משא"כ בפסוק הבא שנאמר 'להחיות' הכוונה שהם באים להנצל ולחיות להם זרע.